

Roomalaiskirjeen selitys 4

Room 2:1-29

Savonlinnan Tuomiokirkko, 17.10.2012

Moraalisetkin ihmiset ovat Jumalan tuomion alla

Olemme edenneet apostoli Paavalin Roomalaiskirjeessä kohtaan, jossa hän osoittaa kaikkien ihmisten olevan Jumalan tuomion alaisia. Tämän hän tekee, jotta ilosanoma Jeesuksesta saisi meissä tilaa ja kaikupohjaa.

Viime kerralla Paavali käsitteli pakanakansoissa ilmeneviä karkeitä syntejä, väkivaltaa, ilkeyttä, pahanpuhumista ja seksuaalisia perversioita.

”Kunnon ihmiset” Jumalan edessä

Se ei suinkaan ole koko totuus tästä asiasta. Paavali kääntää katseensa niin sanottuihin kunnon ihmisiin. Sellaisiin, jotka välttävät törkeyksiä ja pitävät eettisyyttä korkeassa arvossa. Miten onkaan heidän laitansa Jumalan edessä?

Sen tähden et voi mitenkään puolustautua, ihmisparka, sinä joka tuomitset muita, kuka sitten oletkin. Tuomitessasi toisen julistat tuomion myös itsellesi, koska sinä, toisen tuomitsija, teet itse samoja tekoja. Me tiedämme, että Jumala on oikeassa tuomitessaan ne, jotka tekevät tällaista. Kuvitteletko sinä välttäväsi Jumalan tuomion, kun teet itse sellaista, mistä tuomitset muita? (Room 2:1-3)

Niin sanottujen kunnon ihmisten tila ei ole Jumalan edessä yhtään julkisyntisiä parempi. Sen osoittaa se, miten he sisimmässään perustelevat eettisyyden ja moraalisuuden itselleen. He vertailevat itseään muihin eli tuomitsevat muita: ”Onneksi minä en ole tuollainen itsekäs pyrkyri kuin tuo. Onneksi minä en ole yhtä ylpeä ja ahne, vaan pyrin aina tekemään oikeita eettisiä valintoja.”

Kunnon ihminen pyrkii kunnollisuuteen ollakseen parempi kuin eräät muut; saadakseen päteä omissa ja Jumalan silmissä toisten kustannuksella. Ja juuri näin kunnon ihminen julistavaa tuomion itselleen. Tällainen sydämen asenne on juuri sen vääryyden juuri, jota Jumala vihaa ja jonka hän tuomitsee.

Kunnon ihmisen paatumus ja sen seuraukset

Halveksitko sinä Jumalan suurta hyvyyttä, kärsivällisyyttä ja pitkämielisyyttä? Etkö ymmärrä, että Jumalan hyvyys johtaa sinut kääntymiseen? Mutta sinä olet kova etkä sisimmässäsi tahdo kääntyä. (Room. 2:4–5)

Kunnon ihminen kuvittelee, ettei hän tarvitse Jumalan armoa. Ei hänen tarvitse kääntyä nykyiseltä tieltään mihinkään, sillä hänhän on niin ja niin paljon eettisempiä kuin suuri enemmistö. Näin hän kovettaa sydämensä Jumalan armolta ja rakkaudelta.

Jumalan armo haluaa johdattaa, vanhan käännöksen mukaan suorastaan ”vetää”, kunnon ihmisiä kääntymään Jumalan puoleen. Sen veto on niin kova, että ihmisen on ehdoin tahdoin kovetettava sydämensä. Kunnon ihminen paaduttaa itsensä, jottei voisi tuntea, kuinka Jumalan armo kiskoo häntä luokseen.

Näin kartutat vihaa, ja se kohtaa sinut vihan päivänä, jolloin Jumalan oikeudenmukainen tuomio tulee julki. Silloin Jumala maksaa jokaiselle hänen tekojensa mukaan. Niille, jotka uupumatta hyvää tehden etsivät kirkkautta, kunniaa ja katoamattomuutta, hän antaa ikuisen elämän, mutta niitä, jotka ovat itsekkäitä ja tottelevat totuuden sijasta vääryyttä, kohtaa ankara viha. (Room. 2:6-8)

Vielä nykyisin se onnistuu aivan hyvin, että kunnon ihminen ei välitä Jumalan armosta. Mutta kerran kaikkien sydämen salaisuudet paljastuvat ja meidät kaikki tuomitaan oikeudenmukaisesti.

Juutalaiset ja pakanat ovat samassa asemassa

Tuska ja ahdistus tulee jokaisen osaksi, joka tekee paha, ensin juutalaisen, sitten myös kreikkalaisen. Kirkkaus, kunnia ja rauha taas tulee jokaisen osaksi, joka tekee hyvää, ensin juutalaisen, sitten myös kreikkalaisen, sillä Jumala ei tee eroa ihmisten välillä.

Tässä Paavali pääsee ensi kerran erääseen kirjeensä pääteemaan, juutalaisten ja pakanoitten suhteeseen.

Juutalaisethan ajattelivat olevansa Jumalan omaisuuskansaa, niin kuin ovatkin. Paavali ei kiistä tätä. Hän väittää kuitenkin, että juutalainen syntyperä ei hyödytä ihmistä siten, että Jumala katsoisi hänen vääryksiään sormien läpi. Jumalan tuomio on oikeudenmukainen, ei rasistisen puolueellinen.

Ne, jotka ovat tehneet syntiä lakia tuntematta, myös tuhoutuvat laista riippumatta. Ne taas, jotka ovat lain tuntien tehneet syntiä, myös tuomitaan lain nojalla. Ei Jumala hyväksy vanhurskaiksi niitä, jotka vain kuulevat lain sanoja, vaan vanhurskaiksi julistetaan ne, jotka myös noudattavat lakia. (Room. 2:12-13)

Juutalaiset ovat siinä suhteessa paremmassa asemassa kuin pakanat, että heille Jumala on ilmoittanut lakinsa Mooseksen kautta. Mutta tuo ilmoitus ei hyödytä heitä Jumalan tuomiolla, jos he ovat rikkoneet Jumalan lakia vastaan. Jumalan lain *noudattaminen* ratkaisee, ei se *tietääkö* ihminen lain sisällön.

Toisaalta juutalaisten lain tuntemukseen ei aseta heitä täysin ylivertaiseen asemaan. Tieto oikeasta ja väärästä on olemassa muillakin kansoilla.

Pakanakansatkin, joilla ei ole lakia, saattavat luonnostaan tehdä, mitä laki vaatii. Silloin pakanat, vaikkei heillä lakia olekaan, ovat itse itselleen laki. Näin he

osoittavat, että lain vaatimus on kirjoitettu heidän sydämeensä. Siitä todistaa heidän omatuntonsakin, kun heidän ajatuksensa syyttävät tai myös puolustavat heitä. (Room. 2:14–16)

Tästä kaikissa kansoissa olevasta oikein ja väärän tajusta käytetään teologiassa nimitystä ”luonnollinen laki”.

Jokainen ihminen on Jumalan luoma, Jumalan kuvaksi luotu. Jumalan kuvana olemiseen liittyy juuri moraali, taju oikean ja väärän ehdottomuudesta. Sitä on luonnollinen laki.

Tämä tulee näkyviin sinä päivänä, jona Jumala minun julistamani evankeliumin mukaisesti tuo ihmisten sisimmätkin salaisuudet Kristuksen Jeesuksen tuomittaviksi. (Room. 2:17)

Luonnollinen laki ja omantunto ovat tosiasioita jo nyt. Molempia voidaan kuitenkin vääristellä tai selittää pois; sydäntä kovettamalla, kulttuuria rappeuttamalla tai filosofisella kikkailulla. Mutta kerran, viimeisellä tuomiolla kaikki on kirkkaana edessämme. Jokainen ihminen joutuu havahtumaan siihen, että oikean ja väärän ehdoton arviointiperusta on tosiaan olemassa ja on aina ollut olemassa, vaikka sitä onkin yritetty monin tavoin hämärtää.

Juutalaiset ja Jumalan laki

Paavali kohdistaa sanansa vielä kerran juutalaisille. Kuinka on heidän laitansa Jumalan edessä?

Kuinka siis on? Sinä sanot itseäsi juutalaiseksi, sinä luotat lakiin ja ylpeilet Jumalastasi. Laista sinä opit tuntemaan hänen tahtonsa ja erottamaan sen, mikä on tärkeää. (Room. 2:17–18)

Juutalaisille Jumala tosiaan on kymmenessä käskyssä opettanut sen, mikä on oikein ja mikä väärin, mikä on elämässä olennaista. Mutta riittääkö se?

Sinä uskot olevasi sokeiden opastaja ja pimeydessä elävien valo, ymmärtämättömien kasvattaja ja kokemattomien opettaja, kun sinulla on tieto ja totuus hallussasi lakiin kirjoitettuna (Room 2:20–21)

Juutalaisten itsensä mielestä Jumalan pyhän tahdon tietäminen kaikkia muita kansoja paremmin riittää. Pakanoihin verrattuna he ovat lain tuntemuksessaan kuin moraalinen valo pimeydessä ja eettinen opastaja sokealle.

Sören Kierkegaard: esteettinen ja eettinen elämäntaso

Paavalin pohdintaa juutalaisista voi soveltaa laajemmin ihmisyyteen ja Jumalan lain eli oikean ja väärän arvostamiseen. On nimittäin tosiasia, että ihmiset elävät erilaisilla elämän tasoilla. 1800-luvulla eläneen tanskalaisen filosofin, Sören Kierkegaardin, mukaan näitä tasoja on kolme: esteettinen, eettinen ja uskonnollinen.

Useimmat ihmiset elävät esteettisellä elämäntasolla. Siinä elämän tarkoitus saadaan sellaisista asioista, kuten kauneus, tyyli, taide, terveys ja nautinto. Nautinnon ei tarvitse olla mitenkään

himokasta tai karkeaa, vaan se voi olla sivistynyttä ja maltillista: sisustus, taidenäyttely, konsertit, terveellinen ruokavalio ja timmissä kunnossa oleva keho.

Silti jossain elämänsä vaiheessa useimmat esteettisellä elämäntasolla elävät ihmiset havahtuvat siihen, että heidän tapansa etsiä hyvää elämää ei ole kestävä. Kauniina ja terveenä ja tyylikkäänä ei kestä ainiaan. Lisäksi esteettisiin arvoihin perustuva elämä on itsekästä: se on nautinnon hakemista itselle, oli se sitten karkeaa tai hienostunutta.

Näitten havaintojen vuoksi ihminen voi Kierkegaardin mukaan siirtyä ns. *eettiselle elämäntasolle*. Siinä olennaista ei enää ole kauneus, terveys tai nautinto, vaan se, että on olemassa oikeaa ja väärää. Ihminen tajuaa, että elääkseen ihmisen elämää hänen on tehtävä eettisiä valintoja, etsittävä oikeudenmukaisuutta ja torjuttava vääryyttä. On otettava muut ihmiset huomioon. Vain näin löytyy kestävä elämän perusta.

Tämä oikealle etiikalle ja oikealle moraalille perustuva elämäntaso on korkeampi ja jalompi kuin esteettinen elämä. Sitä voidaan verrata siihen, mitä Paavali tarkoittaa juutalaisilla: hehän tiesivät Jumalan laista oikean ja väärän. Siksi he pyrkivät kaikkiin voimin elämään eettisesti oikein.

Mutta onnistuiko se juutalaisilta? Onnistuuko eettinen elämäntaso ihmiseltä ylipäänsäkään?

Kun siis opetat muita, etkö opetakaan itseäsi? Varastatko itse, vaikka julistat, ettei saa varastaa? Teetkö itse aviorikoksen, vaikka kiellät muita tekemästä? Anastatko itsellesi temppelien aarteita, vaikka inhoat epäjumalia? Kuinka sinä, joka ylpeilet laista, häpäiset Jumalaa rikkomalla lakia? On kirjoitettu: "Teidän vuoksenne pakanakansat pilkkaavat Jumalan nimeä." (Room 2:21–24)

Eettisellä elämäntasolla elävä ihminen tietää oikean ja väärän. Mutta auttaako tuo tieto tosiaan toteuttamaan oikeaa ja välttämään väärää? Paavalin mukaan ei. Sen näkee, kun kyselee rehellisesti omalta sydämeltään: Teenkö minä tosiaan sen mukaan, minkä tiedän oikeaksi? Ja jos teen, mikä on motiivini siihen?

Paavali haluaa sanoa, että pelkkä ulkonainen oikean ja väärän tietäminen, tai pelkkä eettisyyden arvostaminen, ei se ole vielä mitään, jos eettisyyden varaan rakentava ihminen on sisäisiltä motiiveiltaan itsekäs. Hän on eettinen sisäisen pätemisentarpeensa tyydyttämiseksi. Todellisen etiikan kannalta tämä on samaa kuin karkeat synnit, joista hän arvostelee muita.

Näin siis juutalaisuuden projekti, samoin kuin eettisen elämäntason projekti, ajautuu väistämättä umpikujan, kun sitä tarkastellaan täysin rehellisesti: minä joka yritän olla eettinen, en ole sitä eettisesti kestävästä syistä.

Siihen havahtuminen auttaa ymmärtämään, että laki tai eettisyys ei onneksi ole Jumalankaan viimeinen sana siitä, miten ihminen voi elää hyvää elämää.

Vielä juutalaista ja Jumalan kansasta

Ympärileikkaus on kyllä hyödyksi, jos noudatat lakia. Mutta jos olet lainriikkoja, ympärileikkauksesi on mitätön. Jos ympärileikkaamaton noudattaa lain säännöksiä,

eikö häntä silloin tule pitää ympärileikattuna? Ulkonaisesti ympärileikkaamaton, joka noudattaa lain käskyjä, on tuomitseva sinut, joka lain kirjaimesta ja ympärileikkauksesta huolimatta rikot lakia (Room 2:25–27)

Juutalaisuudessa ympärileikkaus oli merkki liitosta, jonka Jumala oli tehnyt kansansa kanssa. Paavalin mukaan se ei yksin riittänyt. Olennaista oli ihmisen sydämen tila. Jos ihminen rikkoo Jumalan tahtoa vastaan, ei ympärileikkauksen merkistä ole mitään hyötyä.

Juutalaisten kerskailu omasta erityisasemastaan muita kansoja arvokkaampana on siis Paavalin mukaan perusteeton. On olemassa pakanoita, jotka puolustavat oikeutta ja vastustavat vääryyttä paljon enemmän kuin juutalaiset.

Oikea juutalainen ei ole se, joka on juutalainen ulkonaisesti, eikä oikea ympärileikkaus ole se, joka on ulkonaisesti näkyvänä ruumiissa. Oikea juutalainen on se, joka on juutalainen sisimmässään, ja oikea ympärileikkaus on sydämen ympärileikkaus, jota ei saa aikaan laki, vaan Henki. Tällainen juutalainen saa kiitoksen Jumalalta, ei ihmisiltä (Room. 2:28–29)

Todellinen Jumalan kansaan kuuluminen ei ole kiinni syntyperästä eikä ruumiiseen tehdystä leikkauksesta. Jumalan kansan jäsenyys perustuu sydämen muutokseen, ”sydämen ympärileikkaukseen”. Sen saa aikaan Jumalan Pyhä Henki, ei veitsi, ei eettisyys, ei edes Jumalan laki.

Sören Kierkegaard sanoisi, että siinä on kyse aivan uudesta ja erilaisesta elämäntasosta, uskonnollisesta elämäntasosta. Se perustana on Messiaaseen uskominen, ei eettisyyteen pyrkiminen ei esteettisen nautinnon etsintä.

Mutta siitä enemmän myöhemmin.